

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

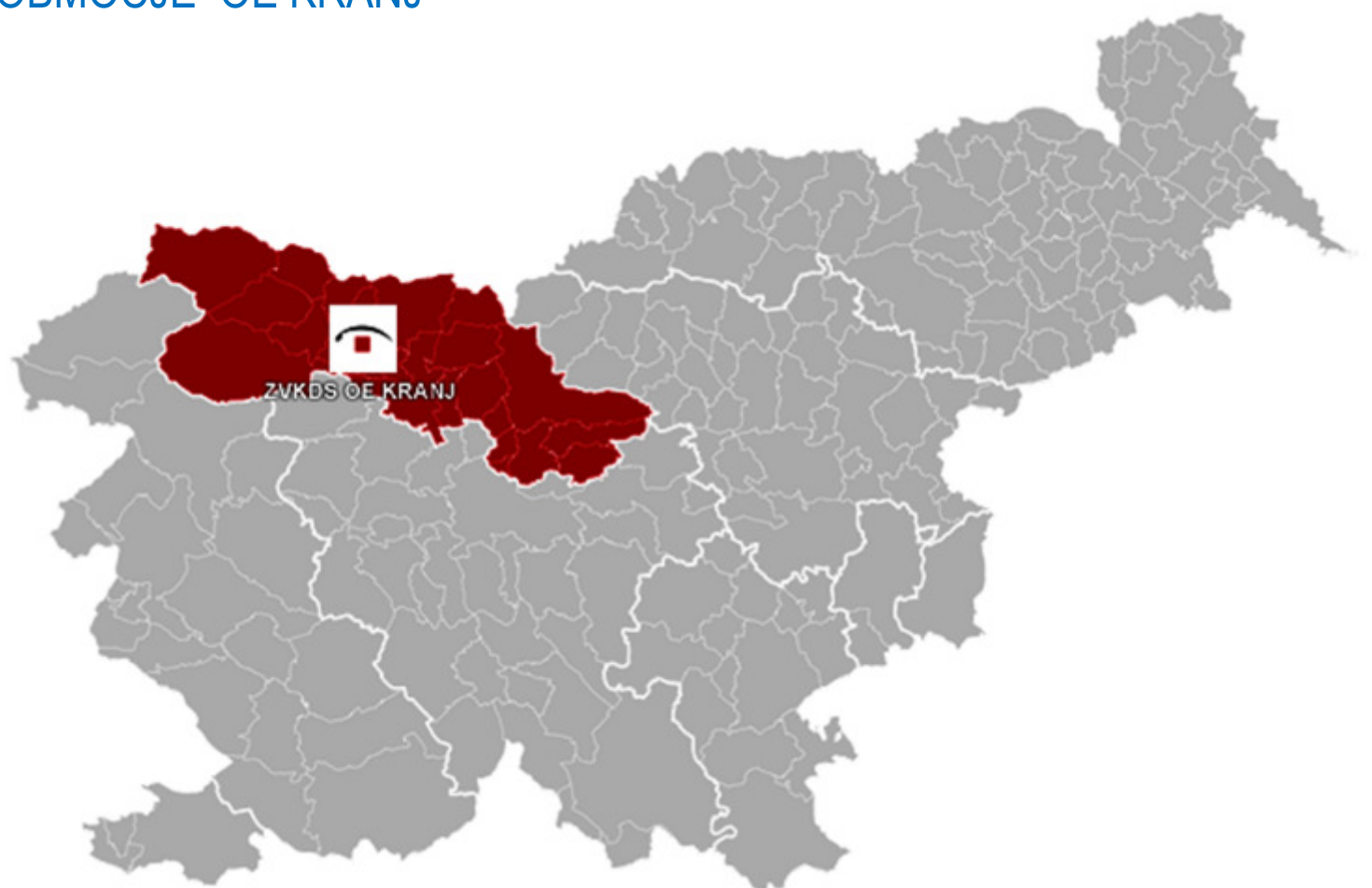
**Ob vodi - dediščina
uporabe vodnih virov
na primeru Kranja**

MILOŠ EKAR

JANUAR 2017

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

OBMOČJE OE KRANJ

VODA – NARAVNA DANOST IN NUJA

- *Živimo od vode, ob vodi, na vodi, z vodo in za vodo*
- Starodavne civilizacije so nastale ob vodotokih ali drugih trajnejših vodnih virih (Evfrat, Tigris, Nil, Ganges, Yangce, Mezoamerika, Tibera, Ren, Donava, Sava...)
- - Vodne ujme
- Upravljanje z vodnimi viri
- Voda kot ovira in kot obrambni element
- Simbolika vode

Voda na zemlji

- 71% zemlje pokriva voda.
- 96.5% vse vode na zemlji je v morjih in oceanih,
- 1.7% predstavljajo podzemne vode,
- 1.7% vode je v ledenikih in ledenih kapah Arktike in Antarktike ter Grenlandije,
- 0.001% vode je v zraku, kot oblaki, vodna para in padavine.
- Od naštetega je samo 2.5% sveže vode,
- Manj kot 0.3% vse sveže vode je v potokih, rekah in jezerih

Uporabnost vode

- 70% vse pitne vode porabi kmetijstvo.
- Ribištvo v slanih in sladkih vodah je pomemben vir prehrane za mnoge dele sveta
- Večino dobrin (še zlasti nafto, utekočinjen plin in vse vrste proizvodov) transportiramo po rekah, jezerih in morjih.
- Velike količine vode uporabimo za ogrevanje ali ohlajanje domov in v industriji.
- Voda je dobro topilo, zato je uporabna v celi vrsti industrijskih panog, pa tudi za pranje in kuhanje.
- Voda kot rekreacija: plavanje, jadranje, športni ribolov, potapljanje, smučanje itd.

TIPOLOŠKA GESLA IZ RKD GESELNIKA V POVEZAVI Z VODO

REGISTER NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE IMA TRENUTNO EVEDENTIRANIH 771 TIPOLOŠKIH GESEL. 59 SE
JIH NAVEZUJE NA VODO

BAZEN 1 (7)	KOMUNSKI VODNJAK 0 (15)	REGULIRANA STRUGA 0 (0)
BREŽINA 1(4)	KOPALIŠČE 2 (13)	REZERVOAR 0 (3)
BROD 0 (29)	KOPALNA KAD 0 (2)	RIBNIK 9 (17)
BRODARSKA POSTAJA 0 (1)	KOVAČIJA 29 (170)	SOLINARSKA HIŠA 0 (5)
BRV 0 (0)	KRSTILNICA 1 (6)	SOLINE 0 (4)
CISTERNA (ŠTIRNA) 3 (22)	LADJA 0 (36)	USNJARNA 2 (9)
ČISTILNA NAPRAVA 0 (0)	LEDENICA 5 (22)	VODNA ŽAGA 7 (33)
ČOLNARNA 2 (2)	LESENI MOST 0 (0)	VODNI GRAD 1 (5)
ČRPALIŠČE 2 (8)	MLIN 45 (410)	VODNI MLIN 25 (145)
DEBLAK 1 (12)	MOST 29 (325)	VODNI STOLP 4 (17)
DRSALIŠČE 1 (1)	NAPAJALNO KORITO 59 (106)	VODNI ZBIRALNIK 13 (69)
FUŽINA	PERIŠČE 11 (44)	VODNJAK 65 (511)
HIDROELEKTRARNA 7 (22)	PLAVŽ	VODOMERNA POSTAJA 0 (1)
IZVIR 0 (21)	PODVODNO NAJDIŠČE 2	VODOMET 2 (7)
JAVNI VODNJAK 4 (17)	PONOR 0 (	VODOVOD 1 (34)
JEZ 4 (47)	PRALNICA 2 (	ŽAGA 21 (163)
KAL 5 (53)	PREGRAĐA 0 (0)	ŽELEZNIŠKI MOST 8 (25)
KAMNITI MOST 12 (62)	PREPUST 0 (1)	ŽELEZOBETONSKI MOST 4 (6)
KANAL 2 (49)	PRISTANIŠČE 0 (11)	
KOLIŠČE 0 (22)	RAKE 19 (32)	

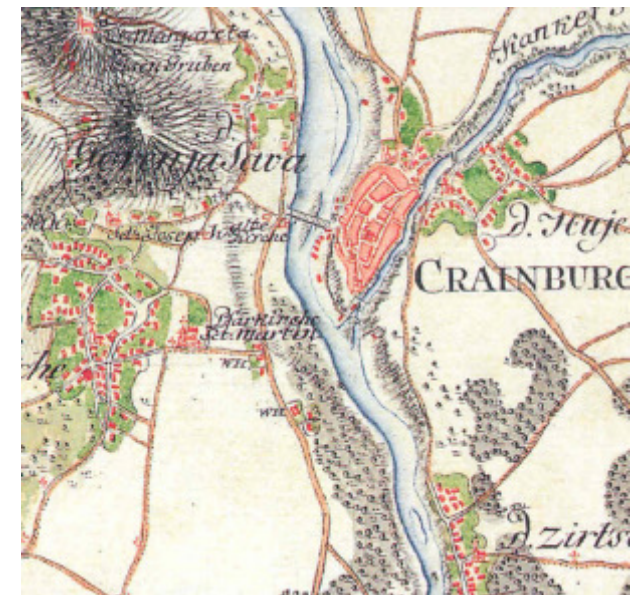
KRANJ

Kranj je imel neprestane težave s preskrbo z vodo.
Da je v gorenjski prestolnici več vina kot vode, je že v 2. polovici 17.
stoletja ugotavljal Janez Vajkard Valvasor

V tistih časih so morali meščani vodo namreč nositi iz Save in Kokre, ki ležita globoko pod
središčem mesta, postavljenega na konglomeratni kamnini; v mestu pa ni manjkalo gostiln.

Kranj, Janez Vajkard Valvasor, 1689

Kranj na vojaški karti Habzburžanov
iz obdobja med letoma 1763 in 1787

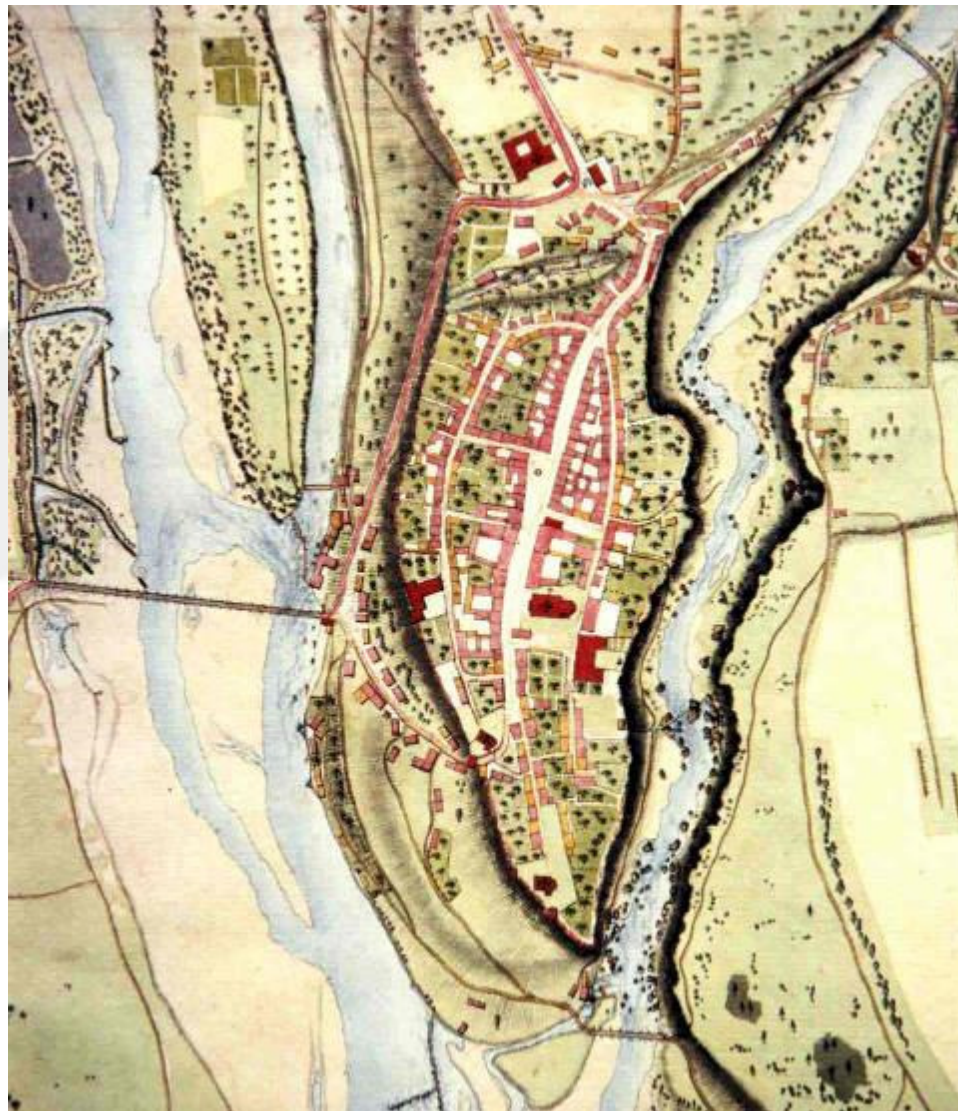

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

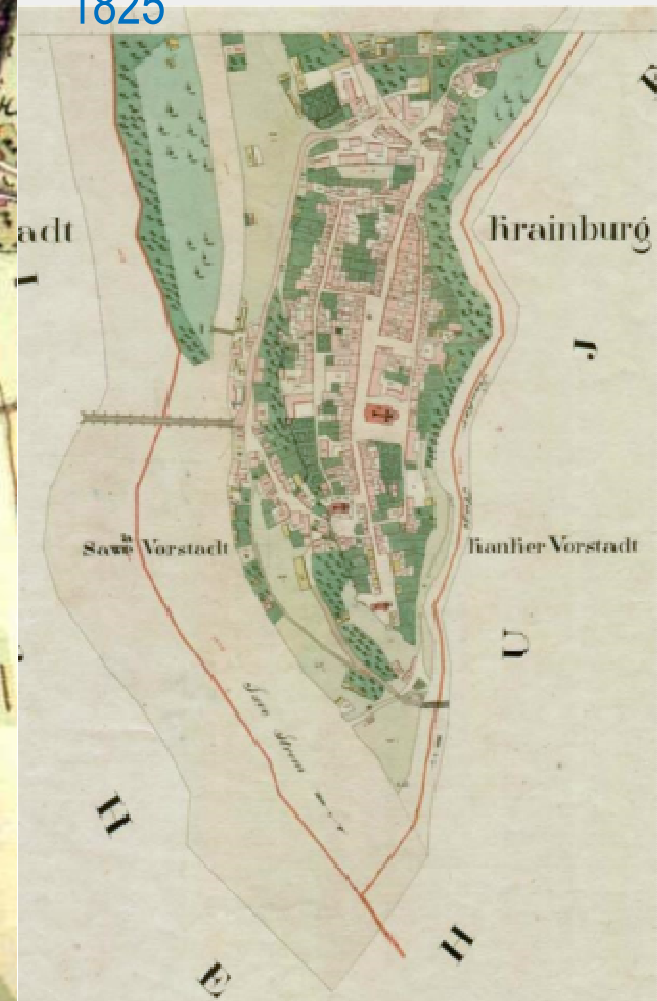
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

LEGA

Karta tok reke Save 1807

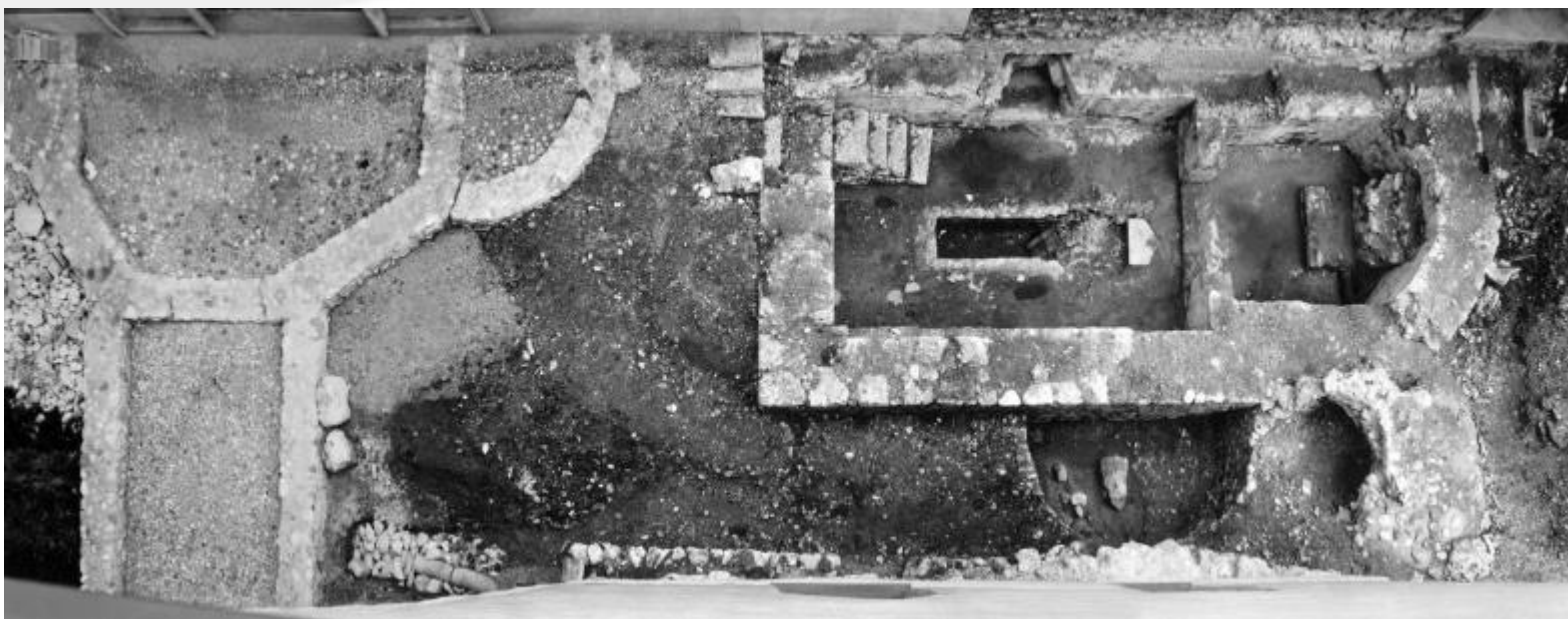
FRANCISCEJSKI KATASTER 1825

ARHEOLOŠKA DEDIŠČINA

Krstilnica ob župni cerkvi v Kranju Srednjeveški kamnolom mlinskih kamnov na lokaciji Kranj Jelen

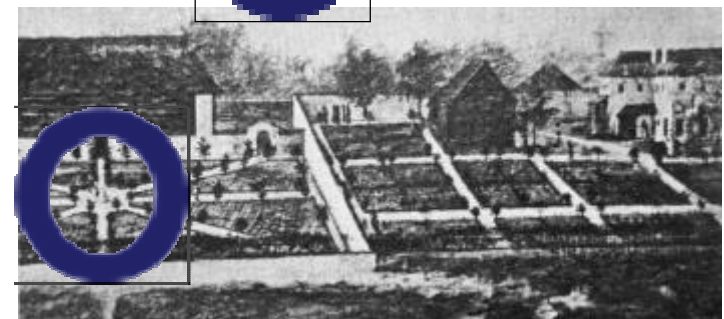
KRSTILNICA IN KOSTNICA OB ŽUPNI CERKVI

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

Kamnolom mlinskih kamnov

LOKACIJE VODNJAKOV V MESTU

HIŠNI VODNJAKI

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

VODNJAKI NA GLAVNEM TRGU

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

VODNJSK JANEZA NEPOMUKA

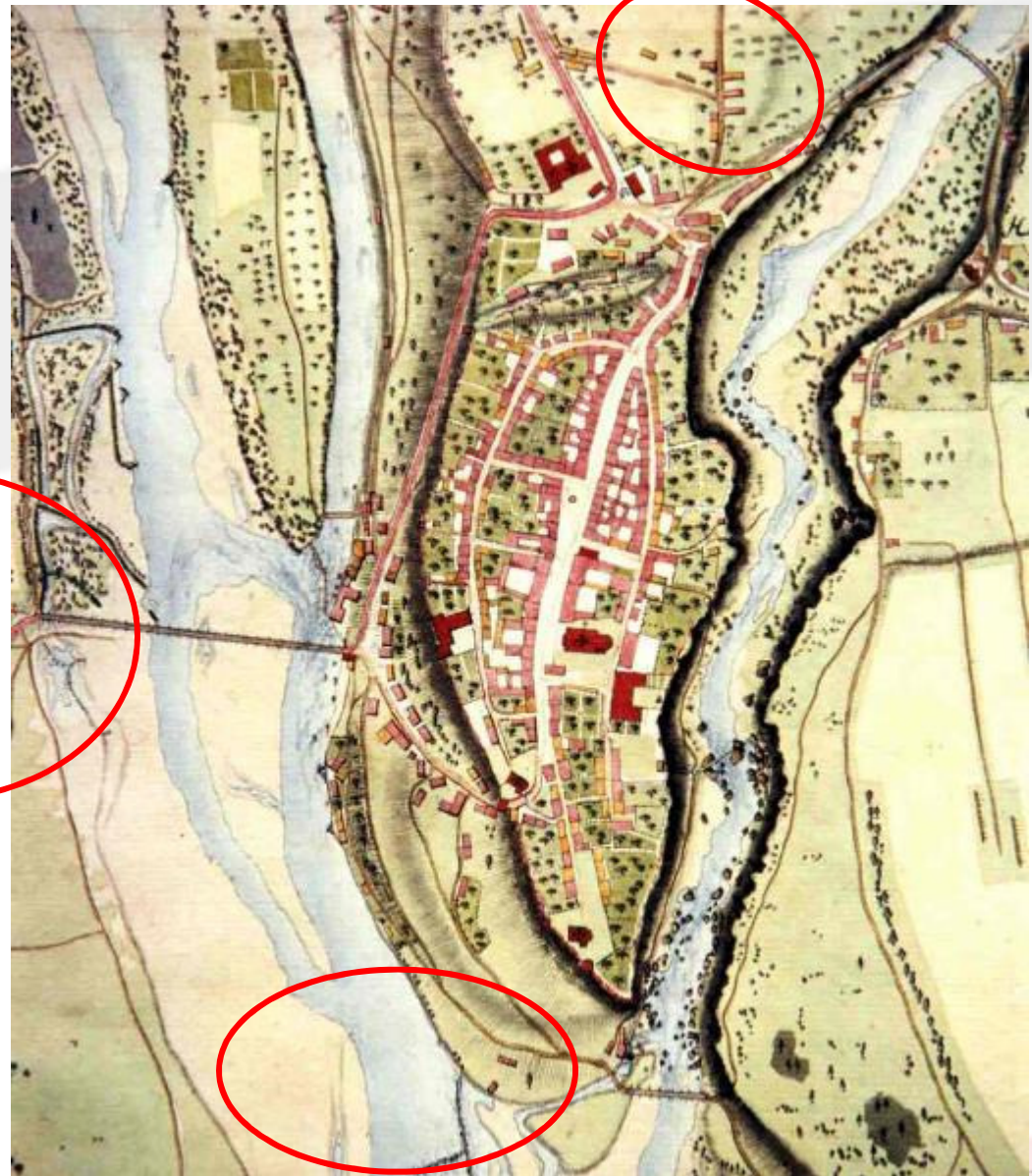
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

PLEČNIKOV VODNJAK NA VODOPIVČEVI ULICI

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

MOSTOVI

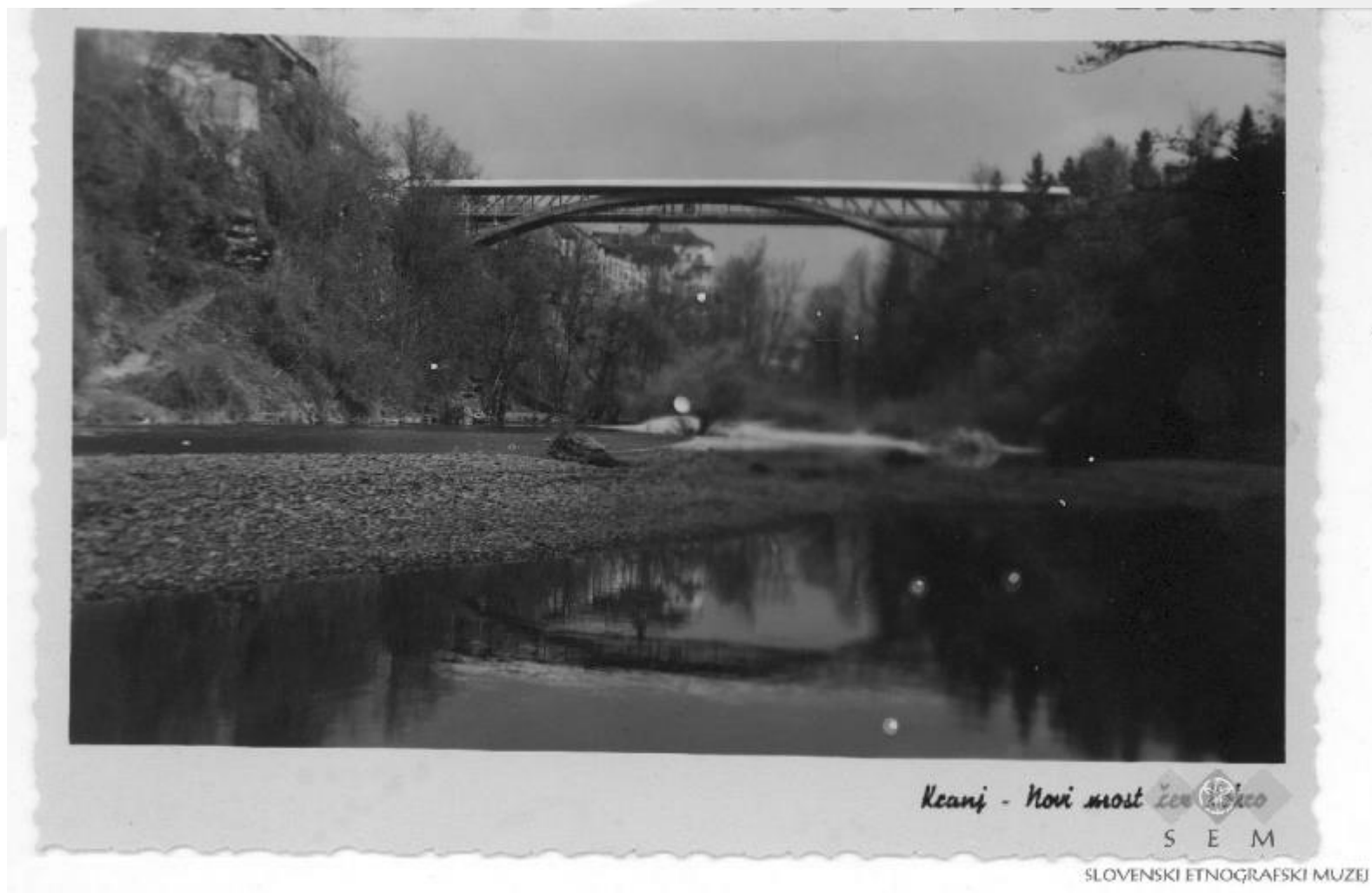

MOST PRED SOTOČJEM KOKRE IN SAVE

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

MOSTOVI ČEZ KOKRO PRI ŽUPNIŠČU

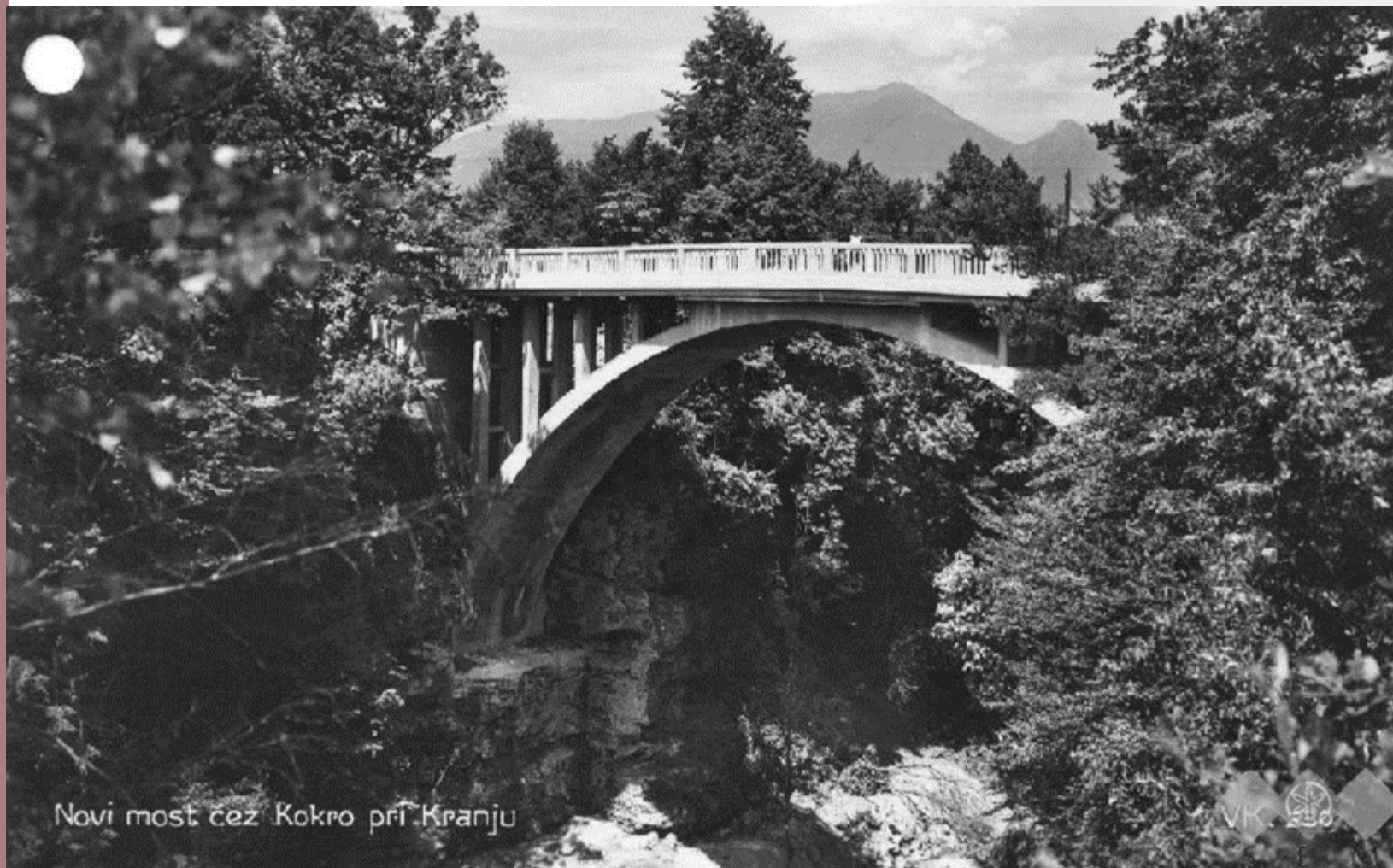
MOST ČEZ KOKRO NA HUJAH

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

MOST ČEZ KOKRO

Novi most čez Kokro pri Kranju

PLOVBA PO SAVI – v 17. stol.

Kranj v M. Marinovi, *Topographia Provinciarum Austriacarum Austriae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Tyrolis etc.* Frankfurt a. M. 1649

Brod na Savi - 1941

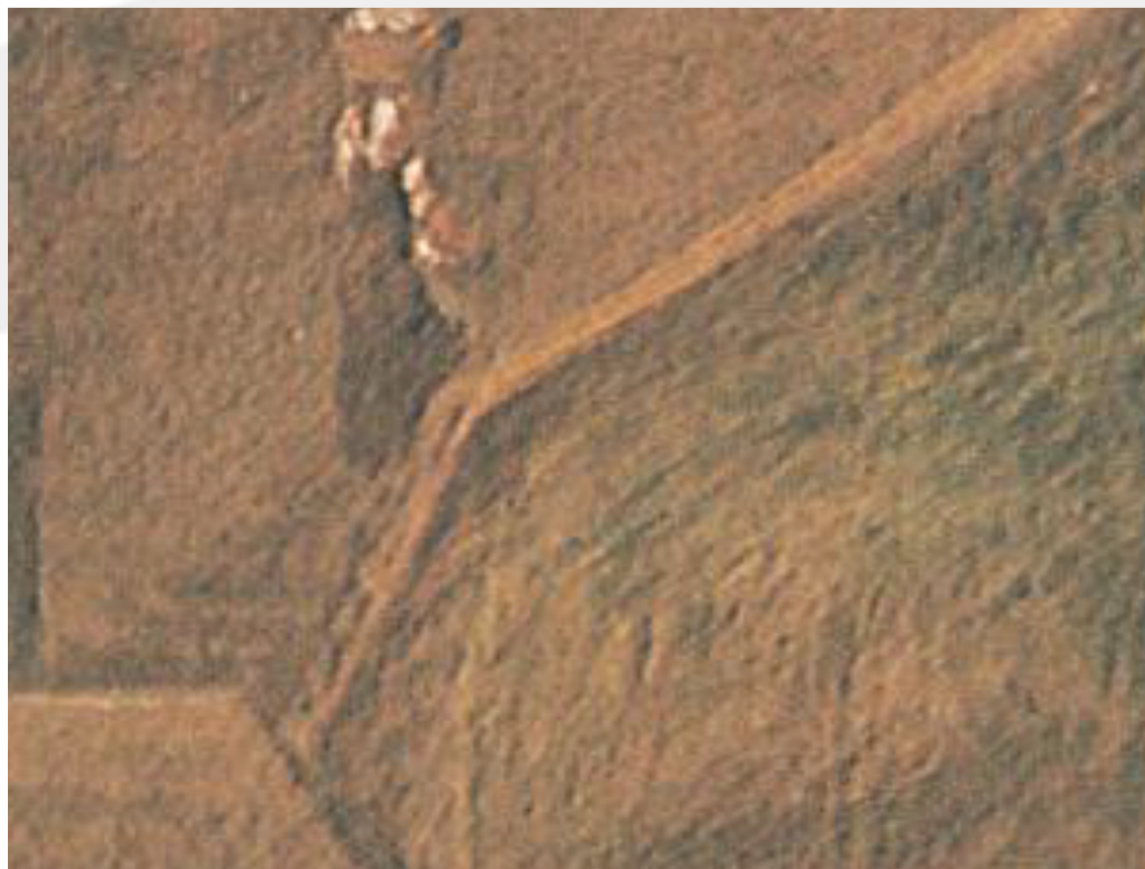
PERIŠČA OB KOKRI IN SAVI

Marko Layer (?), Kranjski farovž. Olje - platno, 1759.

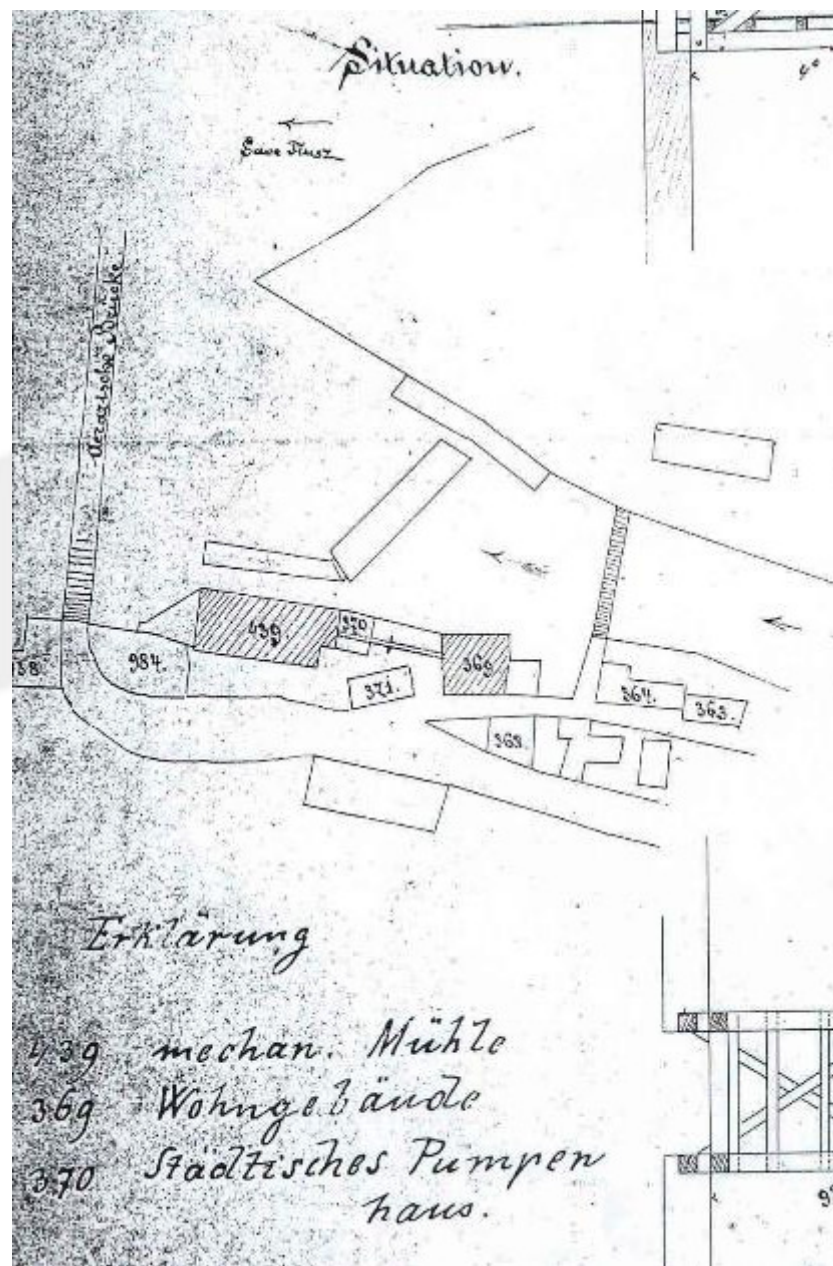

Ženska znosi na glavi vodo v mesto

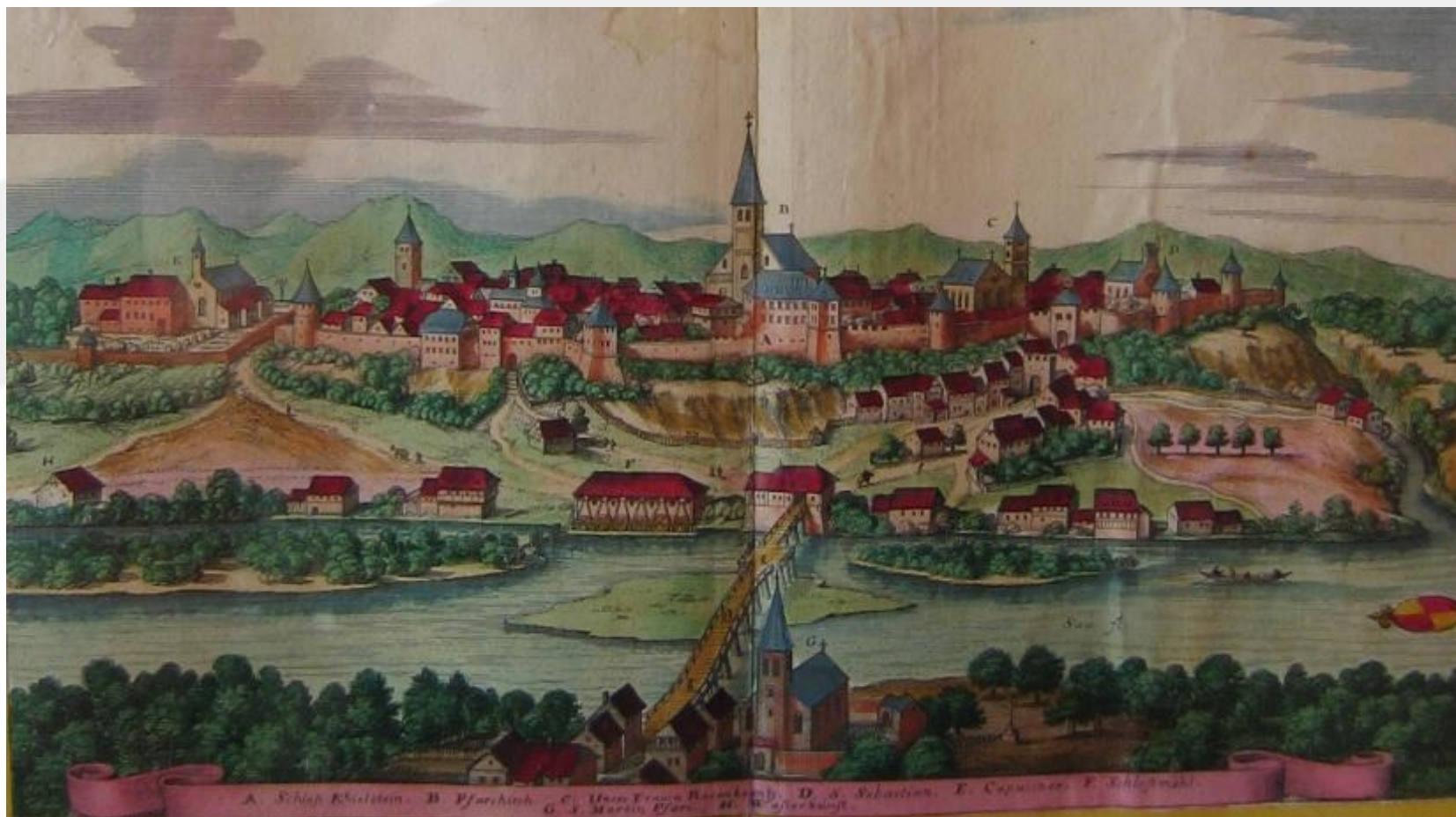
MLIN LETA 1875

MLIN LETA 1957

MLINI NA KOKRI IN SAVI

Kranj, pogled na mesto z desnega brega Save in predel okrog Železniške postaje

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

Kanal in jez pri Majdičevem mlinu

PIVOVARNA OB SAVI

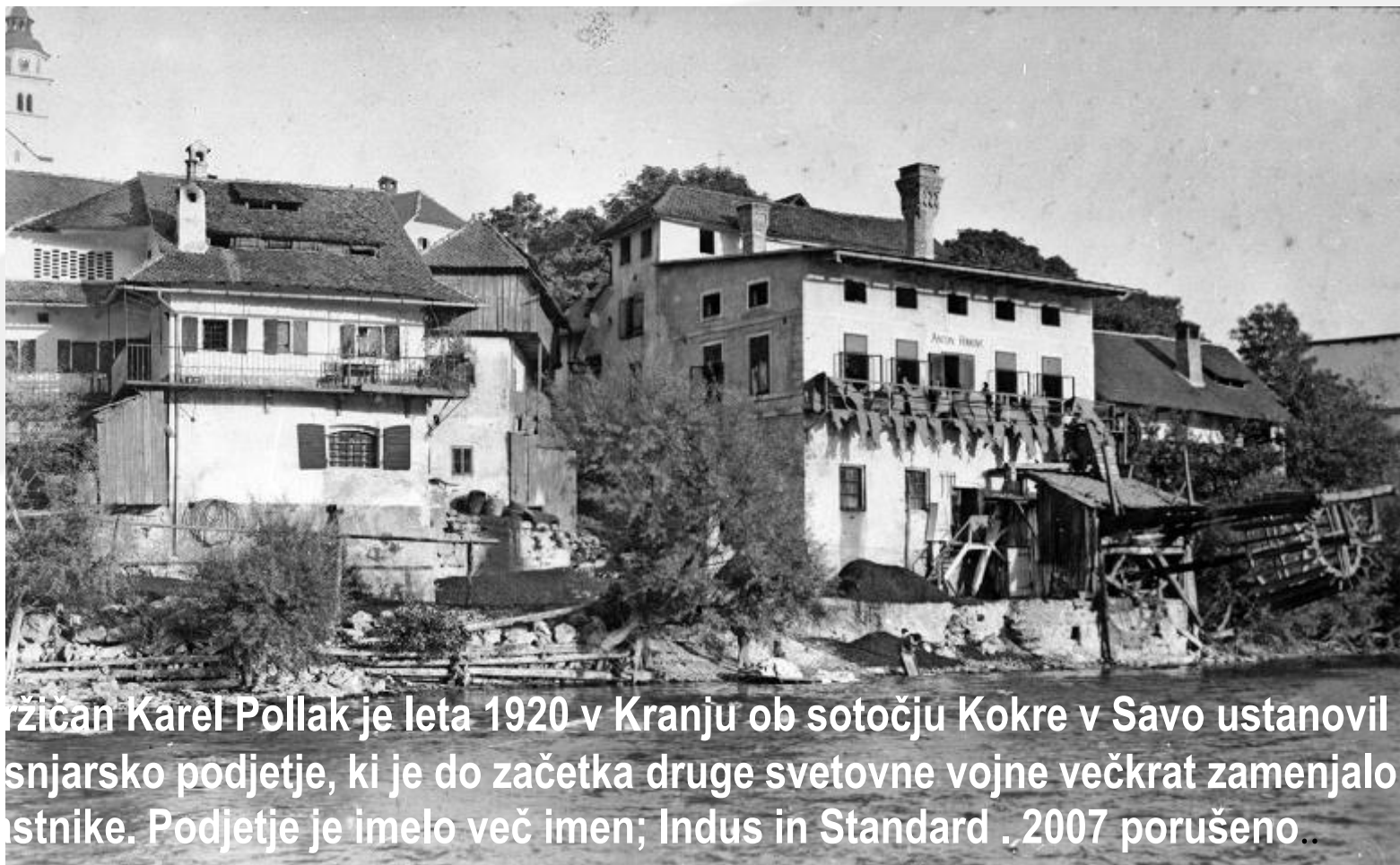

USNJARNE OB SAVI

Več stoletij je bila ob levem bregu reke Save do izliva Kokre večina stavb usnjarskih delavnic. Edini, ki je tam obrt dvignil na industrijsko raven, je bil **Karel Pollak** iz tržiške usnjarske družine. Staro usnjarno, ki je ob izlivu reke Kokre neprekinjeno obratovala od konca 19. stoletja, je Karel Pollak že leta 1920 moderniziral in postavil nov obrat za proizvodnjo podplatnega in jermenskega usnja. Ta je v naslednjih bolj ali manj uspešnih letih večkrat zamenjal lastnika in ime. Najprej so ga preimenovali v »Indus«, leta 1932 pa v »Standard«. V začetku tridesetih let je bilo v njem zaposlenih okoli 100 delavcev.

USNJARSTVO

Župan Karel Pollak je leta 1920 v Kranju ob sotočju Kokre v Savo ustanovil usnjarsko podjetje, ki je do začetka druge svetovne vojne večkrat menjalo lastnike. Podjetje je imelo več imen; Indus in Standard .2007 porušeno..

Zupanova usnjarna na bregu Save pred 2 .svetovno vojno

HIDROELEKTRARNE na KOKRI

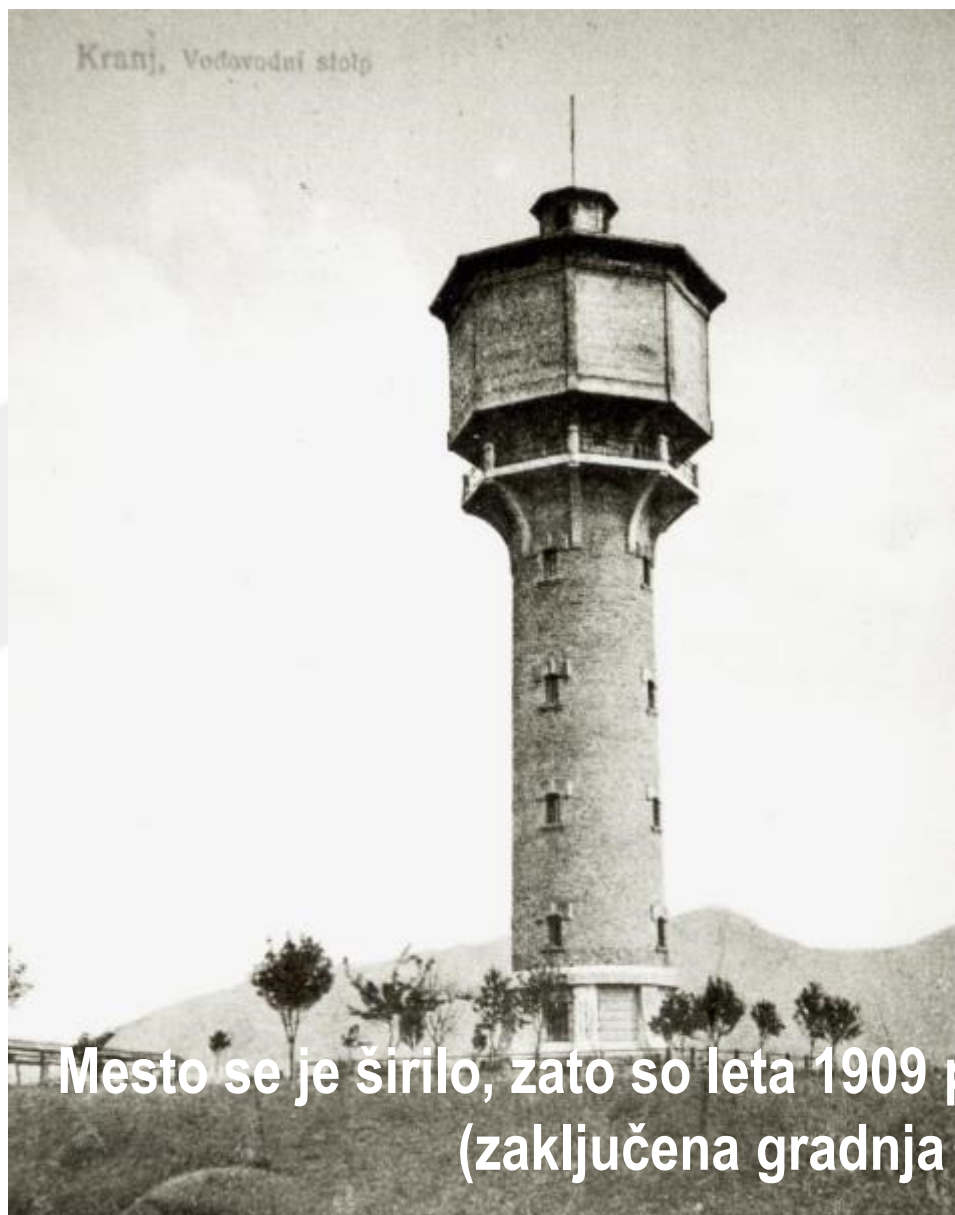
MAJDIČEVA HIDROELEKTRARNE

na KANALU SAVE

V letu 1893 je napredni podjetnik Vinko Majdič za potrebe svojega mlina zgradil elektrarno. Vgradil je vodno turbina moči 300 KM za potrebe povečanega mlina in za električno razsvetljava. Nameraval je tudi elektrificirati del mesta Kranja.

VODVODNI STOLP

Mesto se je širilo, zato so leta 1909 pričeli graditi vodovod
(zaključena gradnja 1911).

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia

HVALA ZA POZORNOST

*Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia*